

Két központi információs nyilvántartás automatizálása Csehszlovákiában

A prágai Állami Műszaki Könyvtárban 1969 óta fokozatosan automatizálták a fordításnyilvántartást, 1976 folyamán pedig a kutatási jelentések és a megvédett disszertációk nyilvántartását. Mindkét szolgálat szervesen illeszkedik az NTMIR által létrehozott vagy létrehozandó nyilvántartási és szolgáltatási rendszerekhez.

Központi Fordításnyilvántartás (KFNY)

A KFNY-t 1952-ben hozták létre, 1969-ig a Központi Statisztikai Hivatal Dokumentációs Intézetében működött. Ekkor került át az Állami Műszaki Könyvtárhoz, ahol mind a nyilvántartási feladatok elvégzéséhez, mint pedig egy bulletin (*Překladi z odborné literatury*) készítéséhez *DATASAAB D 21* számítógépet alkalmaztak. Az akkor rendszeresített ügymenetben azonban még hagyományos elemek is előfordultak.

A nyilvántartás 1970-ben tovább fejlődött: a *DATASAAB D 22* számítógép használatba vételével lehetővé vált a teljes automatizálás. Azóta a rendszert – elsősorban szolgáltatásait – folyamatosan fejlesztették.

A fordítató – a fordítás engedélyezésének alapfeltételeként – nyilvántartási számot kér a KFNY-től. A három példányban kitöltött kéréslapon a lefordítandó eredeti mű azonosítási adatai szerepelnek. A három példányból kettőt kell a KFNY-be beküldeni, a harmadik saját nyilvántartási célokra szolgál.

A beérkezett kéréslap a KFNY-ben előzetes azonosítási számot kap, és rájelöli az ún. *forrás-kódot* (folyóiratok, könyvek, normák, vállalati irodalom, szabadalmak stb.). A kéréslapon lévő adatokat ellenőrzés után szalagra lyukasztják.

A számítógép a lyukszalagra felvett egyes adatok 6–6 első jeléből álló ún. *redukált kódot állít össze és azt hasonlítja össze a tárolt redukált kódokkal*. Ha az állományban az új kód még nem szerepel, akkor a műről még nem készült fordítás, és a számítógép megadja az engedélyt jelentő nyilvántartási számot. A kétes eseteket a számítógép külön jelzi, ezek utólagos ellenőrzése hagyományos módon történik. A megíúsult fordítások nyilvántartási számainak kiiktatását az ún. *sztornírozási program* teszi lehetővé. A nyilvántartási számok megadása naponta történik (napi átlag 60–80 fordítás bejelentése).

A nyilvántartási számot rávezetik a kéréslap két példányára, s ezek egyikét – mint engedélyezési bizonylatot – megküldik a fordítatónak.

A fordítás elkészülte után a fordítató 14 napon belül megküldi a KFNY-nek a fordítás egy példányát (a fordítások újabban mikrofilmre kerülnek), a fordítás

adataival kiegészített korábbi kéréslap egy példányának kíséretében.

Az elkészült fordítás azonosítási adatait lyukszalagra viszik.

A számítógép most már a fordításra vonatkozó bevitt adatokat összesíti és ezekből készül a *havi bulletin*. A bulletin tárgyi, szerzői, cím- és tematikus indexet tartalmaz a fordítóhelyek kódjainak feloldásán és a teljes bibliográfiai leírások jegyzékén kívül.

A számítógép a bulletin lyukszalagon állítja össze. Ezzel a lyukszalaggal vezérelve automatikus írógépen készül el a bulletin nyomóformája.

A KFNY állománya *évente 12 ezer fordítás* adataival gyarapodik. Az 1969–1977 közötti kumulált állomány 102 ezer fordítást tartalmaz. A továbbiakban azonban csak öt évig tartják nyilván az adatokat. A selejtezés, az öt évnél régebbi adatok kiiktatása is a sztornírozási program segítségével fog történni.

Az NTMIK *INTERINFORMPEREVOD* szolgálatához a KFNY eljuttatja a nehezen megközelíthető nyelvekből készített fordítások másolatait.

A KFNY szolgáltatásait 60%-ban vállalatok, 30%-ban tudományos-műszaki kutatóhelyek, 10%-ban egyéb intézmények veszik igénybe.

A kutatási jelentések és megvédett disszertációk központi nyilvántartása (KKNY)

Az automatizált KKNY-t – a hagyományos módszerek ellenőrzésként való egyidejű fenntartása mellett – 1975 folyamán hozták létre, majd 1976-ban tértek át a szolgálat üzemszerű működtetésére.

A KKNY a *DATASAAB D 21* számítógépre épül. Évi gyarapodása eleinte 4000–4300 bejelentés volt. A bejelentések száma azonban évről-évre növekszik, és ezért a KKNY-t fejlettebb metodikai–gépi bázisra kell áthelyezni. Erre már 1977 folyamán lehetőség kínálkozott *R 40 típusú* számítógép üzembeállításával.

A KKNY állományának gyarapodásáról kezdetben kéthavonta, jelenleg pedig havonta állítanak elő *38 témában jegyzékeket*, amelyeket 135 intézményi előfizető kap kézhez (a tematikai sorozatokat évi kumulált szerzői és ETO-index egészíti ki): matematika, fizika, kémia, biológia, orvostudomány, csillagászat és geofizika, geológia, bányászat, kohászat, gépészet, elektrotechnika, számítástechnika, energetika, közlekedés és távközlés, építőipar, építészet és környezetvédelem, kémiai technológia, mező- és erdőgazdaság, élelmiszeripar, könnyűipar, városgazdaság, közgazdaság és kereskedelem, technika általában, informatika, művészetek és közművelődés, politikai tudományok, lélektan, pedagógia és oktatásügy, irodalomtudomány, nyelvtudomány, antropológia és néprajz, történettudomány, szociológia, filozófia, demográfia és földrajz, jogtudomány, közgaz-

daságtudomány, tudományelmélet. 1976-ban a KKNY újabb szolgáltatásként publikálta a *Csehszlovák kutatási jelentések és disszertációk (Cs. vyzkumné zprávy a disertace)* jegyzékét.

A KKNY – kérésre – eseti és folyamatos kereséseket is végez.

A KKNY szoros kooperációt fejlesztett ki az NTMIR kutatási információs rendszerével: 1976-ban 1227 kutatásról (1041 kutatási jelentésről és 186 disszertációról) szolgáltatott információt a rendszernek.

ZAHRADNICKOVÁ, H.: Automatizované zpracování ustřední evidence překladů v UVTEI-STK = Technická knihovna, 21. köt. 7–8. sz. 1977. p. 202–209.

HANUŠOVÁ, K.: Ustřední evidence výzkumných zpráv a obhájených disertací a její návaznost na Mezinárodní systém VTI = Technická knihovna, 21. köt. 7–8. sz. 1977. p. 193–201./

(Futala Tibor)

A számítástechnika fejlődésének előrejelzése delphi módszerrel

Az 1977. május 14-én Londonban tartott on-line számítástechnikai konferencia 400 résztvevője között kérdőíveket osztottak szét, melyeken a számítástechnika fejlődése következtében várható eredmények gyakorlati megvalósulásának valószínű idejét kellett feltüntetniük.

A következőkben a felmérés végeredményét ismertetjük. A két évszám a becsült legkorábbi, illetve legkésőbbi évet jelenti. A résztvevőknek a zárójelben feltüntetett százaléka viszont úgy vélte, hogy a kérdezett eredmény soha sem fog megvalósulni.

Teljes számítógép (16K memóriával, energiaellátás és perifériák nélkül) egyetlen félvezető-szeleten (chip):
1978–1985 (0,5%)

a gépi fordítás széles körű elterjedése:
1980–1997 (1%)

a kereskedelemben kapható beszéd-vezérlésű írógép:
1980–1995 (1%)

a brit családok 50%-ának otthona el lesz látva viewdata teletext-típusú (központi adatbankokhoz kapcsolható) tv vevőkészülékkel:
1981–1995 (3%)

gépkocsiba szerelhető számítógépek széles körű elterjedése üzemanyag-gazdálkodásra, fényszóró-beállításra, műszervezérlésre stb.:
1979–1986 (1%)

gépkocsiba szerelhető számítógépek széles körű elterjedése gépkocsivezetésre, sebesség beállítására, köve-

tési távolság szabályozására stb.:
1983–2000 (5%)

otthoni terminálon hozzáférhető oktatási programok széles körű elterjedése gyermekek és felnőttek számára:
1981–1994 (1%)

alfanumerikus display-vel rendelkező zsebszámítógépek széles körű elterjedése matematikai, nyelvi stb. oktatásra:
1979–1990 (3%)

a hagyományos postai szolgáltatások felváltása szóprocesszorok közötti kommunikációval:
1984–2000+ (9%)

nyomtatott szöveget beszédévé átalakító, ún. „beszélő könyvek” kereskedelmi forgalomban való megjelenése:
1981–2000 (6%)

a számítógépes szolgáltatásokhoz rádióval kapcsolódó zseb-terminálok széles körű használata:
1983–2000 (8%)

speciális félvezető-szeletek (chip)
1980–1991 (1%)

véletlen hozzáférést 5 Mbyte-os tároló, 100 ms alatti hozzáférési idővel 100 fontnál olcsóbban:
1980–1993 (4%)

az automatizálás, a robotok széles körű elterjedése következtében az átlagos munkahét 20 munkaóra csökken:
1986–2000+ (21%)

a fejlődő országok elérik az USA jelenlegi egy főre eső számítógép-kapacitásának szintjét:
1985–2000+ (11%)

számítógép első ízben győzi le a sakk-világbajnokot:
1980–2000 (10%)

a software-kidolgozás legnagyobb részét a számítógép végzi (automatikus programozás):
1982–2000 (5%)

a számítógép széles körű elterjedése a közvélemény-kutatásban:
1982–1996 (5%)

frontáttörés a mesterséges intelligencia kutatási területén, ami öntudattal rendelkező számítógép létrehozására vezet:
1987–2000+ (18%)

a hagyományos mágneses tárolókat (szalag, lemez, mag stb.) jóformán teljesen félvezetők váltják fel:
1983–1997 (3,5%)

/Delphic poll forecasts future computer development = IBI Newsletter, 1977. 23. sz. p. 18–19/

